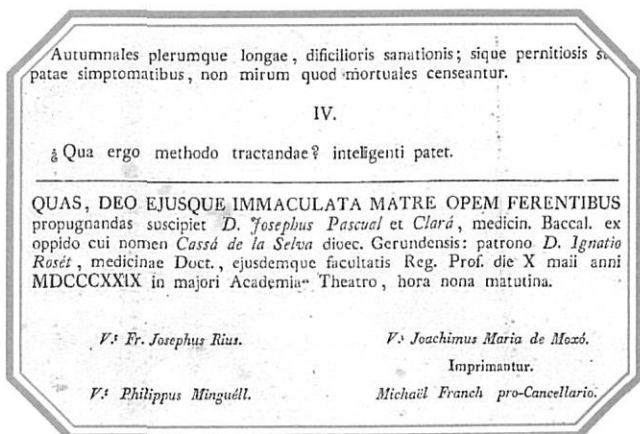


La nissaga dels metges¹ Pasqual

NARCÍS-JORDI ARAGÓ

La figura cabdal de Pompeio Pascual i Carbó no neix pas per casualitat ni per generació espontània, sinó que forma part d'una família de metges que té les arrels en els inicis del segle passat i que no deixa de créixer de cara al segle vinent. El seu fill, Pompeu Pascual i Busquets, ha buscat el rastre de la nissaga en els vells papers de la família, en els arxius i en els records de la gent. Fruit d'aquesta recerca ha estat el valuós treball *Els metges de la família Pasqual de Llebrers* (Girona, 1996), del qual n'extractem aquí les dades indispensables per explicar els antecedents familiars de Pompeio Pascual i l'entorn singular que va emmarcar i estimular el desenvolupament de la seva personalitat.



Josep Pascual i Clarà (1795-1868)

Al final del segle XVIII va néixer Josep Pascual i Clarà, a Cassà de la Selva. Era el fadristerne d'una família pagesa, elevada al rang de propietària després de la guerra dels remences. Seguint una tradició de l'època, va estudiar al Seminari de Girona, però, arribat el moment de rebre les ordres, el bisbe li exigí que renunciés prèviament a les seves idees liberals. Josep Pascual no va voler fingir una manera de pensar que no era la seva, i decidí que no seria capellà. Amb tot, com que no hi havia feina per a dos germans en el mas, l'hereu, Domingo, li oferí de pagar-li una carrera. Fou així com va néixer el primer metge de la nissaga Pascual.

D'ençà de la guerra de Successió (1714) i del Decret de Nova Planta (1717), tots els estudis universitaris havien estat suspesos a Barcelona i arreu de Catalunya, en benefici de la nova Universitat de Cervera. Allà estudià, doncs, Josep Pascual, amb uns mètodes pedagògics precaris, basats en l'absència quasi total de pràctica i en la recitació memorística de llibres de text. Obtingué el títol de batxiller en medicina l'abril de 1829 i defensà, a l'aula magna de l'Acadèmia de Cervera, el 10 de maig del mateix any, la tesi doctoral sobre les febres intermitents –d'hivern, de primavera i de tardor– i sobre el seu tractament. El 14 d'octubre següent s'examinà en el Reial Col·legi de Medicina i Cirurgia de Barcelona, per tal de referendar el títol de Cervera. El títol definitiu de llicenciat li fou atorgat per la Reial Junta Superior Governativa dels Reials Col·legis de Medicina i Cirurgia de Madrid, amb data del 23 de novembre del mateix any.

Quan va rebre aquest títol, Josep Pascual ja havia començat a fer de metge a Cassà de la Selva, el seu poble natal, que en aquells moments tenia un cens de 2.000 habitants, molts dels quals vivien en cases de pagès fora del nucli urbà, cosa que obligava el metge a fer llargs i freqüents desplaçaments. La seva activitat s'estengué als nuclis del voltant, com Llambilles, Campllong, Sant Andreu Salou, Riudellots de la Selva i Romanyà de la Selva. Es conserva la llibreta en la qual feia les anotacions: hi figuren tots els aconduïts amb els noms i cognoms, els motius, l'adreça, la professió i el preu de la iguala estipulat entre el client i el metge, que oscil·lava entre les 4 i les 8 pessetes per any. Els residents a pagès pagaven en espècies,

generalment amb blat, amb blat forment o amb mestall, barreja de blat i civada. Alguns pagaven amb oli o amb vi, amb un parell de gallines, amb quatre jornals a la vinya o amb altres treballs.

De Josep Pascual se sap que era alt d'estatura i que tenia la veu greu. Parlava i escrivia correctament el llatí après al seminari, fins al punt que abans de morir es confessà en aquesta llengua. Per a les cerimònies populars de la Setmana Santa a Cassà, tenia adjudicat amb caràcter vitalici el paper de Ponç Pilat. Es casà amb Margarida Vidal i Teixidor i van tenir tres fills: Domingo (1832), Carme (1835) i Eusebi (1845). La mare, que ajudava l'economia familiar treballant com a planxadora, morí l'any 1856, dotze anys abans que el seu marit. A la biblioteca familiar es van trobar dinou llibres de medicina: catorze escrits en llatí i cinc en castellà



Domingo Pascual i Vidal (1832-1880)

Domingo Pascual i Vidal era el fill gran de Josep Pascual i Clarà, tretze anys més gran que el petit, Eusebi. Estudià el batxillerat a l'Institut de Girona i el 1856, a l'edat de 24 anys, es llicencià en medicina i cirurgia a la Universitat de Barcelona. Les pràctiques les féu a l'Hospital Militar, primer com a meritori i després com a practicant. De retorn a Cassà, s'incorporà al despatx patern i consolidà la seva clientela. Disposava d'un cavall i d'un tîlburi per visitar els malalts aconduïts dels afores. Justament fou en un mercat de cavalls de Torroella de Montgrí on conegué Elvira Massanet i Prat, mestra, dotze anys més jove que ell, amb la qual es casà.

Domingo Pascual presidí el Cercle Industrial de Cassà, on cada vespre llegia el diari en veu alta, en benefici dels analfabets. Quan el Casino va tancar, n'adquirí la biblioteca pel preu de 750 pessetes. Volia fer arribar a tothom el missatge de la cultura; deia que les tres plagues del poble eren la ignorància, la misèria i la malaltia. Afiliat al partit progressista, fou alcalde de Cassà i diputat provincial per Celrà, l'any 1874. Hostatjà a casa seva Emilio Castelar i es relacionà amb el general Prim. S'interessà vivament per l'extensió de la xarxa ferroviària gironina.

Domingo Pascual morí als 48 anys, d'una tuberculosi pulmonar. La seva dona, amb dos fills menors d'edat, es vengué la clientela al metge Puig, que exercia a Begur i, aprofitant el seu

títol de mestra, obrí a Cassà una escola particular o costura i posteriorment un cosidor que a poc a poc transformà en botiga de robes que heretaria el seu fill petit, Josep. Elvira Massanet, quatre anys després d'enviudar, es casà en segones núpcies amb el seu cunyat Eusebi, germà petit del seu primer marit.



Eusebi Pascual i Vidal (1845-1930)

Eusebi Pascual i Vidal era el segon fill de Josep Pascual i Clarà, tretze anys més jove que el seu germà Domingo, que pràcticament li havia fet de pare. Quan acabà la carrera de medicina, ja feia temps que el seu germà exercia a Cassà, i ell ho féu a Hostalric i a Llagostera fins que es decidí a enrolar-se a la marina mercant. Feia viatges en vaixells que anaven arreu del món; carregaven aiguardents, vins i teixits de l'àrea mediterrània per dur-los a Amèrica, i tornaven amb cotó del sud dels Estats Units.

En un dels viatges a l'Havana, decidí instal·lar-se a Cuba, i féu de metge a Quivicán i a Bejucal. Allà es casà amb Àngela Mateu, cubana, filla de catalans establerts a Cuba, on tenien grans propietats. Tingueren tres fills –Alfredo, Antonio i Mercedes–, però la dona morí molt jove, víctima de la tuberculosi. Eusebi Pascual, amb els tres fills, abandonà Cuba i s'instal·là a Cassà, on es casà amb la seva cunyada vídua. El matrimoni, però, durà molt poc, i aviat van decidir separar-se. Dels tres fills, Mercedes es féu monja, Alfredo es casà a Girona i Antonio retornà a Cuba.

Eusebi comprà una casa a Girona, al número 9 de la pujada de Sant Domènec; allà visqué tot sol. Exercí la medicina, freqüentà les tertúlies de la societat gironina i s'especialitzà en el coneixement de la història de la guerra de la Independència. Quan semblava adaptat a la nova vida, de sobte digué prou i s'aïllà a casa seva; no volgué treballar més ni veure mai ningú. Passava llargues hores llegint el Quixot i el *Gil Blas* de Santillana. Cada tarda, s'endinsava per la vall de Sant Daniel i arribava fins a la font d'en Lliure. Així fins que morí, als 85 anys.

Eusebi Pascual fou el padrí de Pompeio Pascual i Carbó, i també el seu mentor i el seu amic; mantingué amb ell moltes hores de conversa i va influir fortament en la seva personalitat.



Robert Pascual i Massanet (1870-1943)

Robert Pascual i Massanet trencà breument la nissaga dels metges Pascual. Fill de Domingo Pascual i Vidal, va veure morir el pare quan tenia deu anys. Els recursos de la família eren escassos, i el seu oncle, padrí i després padastre, Eusebi, li aconsellà que estudiés farmàcia, carrera que aleshores era més curta i més barata. Ho féu a contracor, i fou apotecari de Cassà. Tingué dos fills, Pompeio (1897) i Domingo (1898), i féu un gran esforç per donar-los carrera a tots dos.



Domingo Pascual i Carbó (1898-1968)

Domingo Pascual i Carbó, el fill petit de Robert Pascual i Massanet, estudià medicina a Barcelona i des dels primers anys de carrera treballà amb el doctor Francesc Ferrer i Solervicens, ajudant de la clínica del doctor Vallejo, la millor que hi havia en aquella època a Barcelona. Llicenciat l'any 1921, s'establí a Llagostera, població de 3.000 habitants amb una extensa zona d'influència. Féu de metge rural en tota l'extensió del mot i freqüentà també les tertúlies urbanes. Participà intensament en la millora, promoció i direcció del Casino Llagosterenc.

En acabar la guerra civil, Domingo Pascual volia exiliar-se com el seu germà Pompeio, però aquest li desaconsellà, perquè mai no havia fet política activa. Es quedà, doncs, a Llagostera, sense problemes durant els primers mesos. Però l'11 de març de 1941,

vint dies abans que entrés en vigor l'amnistia del primer d'abril, li obriren un expedient de Responsabilitats Polítiques. El 6 de març de 1942, el Tribunal Regional de Barcelona li imposà una multa de 300 pessetes i l'inhabilità durant cinc anys per ocupar càrrecs polítics i sindicals. A més, com a culminació de l'expedient de depuració mèdica incoat el mes d'octubre de 1939, el Consell Directiu del Col·legi de Metges de Girona li imposà la sanció de suspensió per cinc anys de l'exercici de la professió a la província de Girona, i la inhabilitació perpètua per exercir a Llagostera i a trenta quilòmetres al seu voltant. L'informe incorporat a l'expedient, signat per l'alcalde de Llagostera, examinava la seva conducta personal abans, durant i després del «glorioso Alzamiento Nacional». Els càrrecs, vistos amb la perspectiva del temps, resulten grotescos, però foren terriblement eficaços.

Impossibilitat de fer de metge a casa seva, Domingo Pascual i Carbó inicià als cinquanta anys d'edat una autèntica aventura industrial, amb la creació d'una empresa destinada a la fabricació de serres i altres elements relacionats amb el suro, de tanta tradició a Cassà de la Selva.

La tradició familiar l'ha continuat el seu fill, Pompeio Pascual i Coris, que ha exercit sempre com a metge a Llagostera, alternant l'activitat professional amb el conreu de la literatura i de la pintura.



Pompeio Pascual i Carbó (1897-1977)

El fill gran de Robert Pascual i fillol d'Eusebi Pascual és el protagonista de les pàgines que segueixen. Fruit d'aquesta nissaga, ha estat també el germen de la seva continuació. El seu fill, Pompeu Pascual i Busquets, del qual hem manllevat les dades d'aquest article, ha exercit sempre la pediatria a Girona i ha estat delegat territorial de Sanitat de la Generalitat de Catalunya a la circumscripció gironina. El fill d'aquest, Peio Pascual i Sala, es dedica igualment a la pediatria, l'especialització del seu pare i del seu avi. Els Pascual d'avui, a Llagostera i a Girona, mantenen viu l'esperit i l'estil d'una família que té tants membres destacats per la seva doble dedicació científica i cívica i que troba en la persona de Pompeio Pascual i Carbó el seu emblema més concentrat, representatiu i exemplar.

Narcís-Jordi Aragó és periodista.